

! Počáteční stadium středního lesa. Pro tvorbu jsou potřeba výjimky ze zákona o lesích, LHC Utinkův háj, Čejkovice u Znojma.

Jak na to, aby lesy nebyly jen na dřevo

Každému je to jasné, ale každému jinak. I náš zákon o lesích to říká poněkud nejednoznačně. Dle něj jsou lesy lesní pozemky s porosty plnicími funkce lesů. Čili, není-li to lesní pozemek dle katastru nemovitostí, nemůžeme se o lese bavit. Všechno konání, nazývané hospodařením na jiných než lesních pozemcích ve prospěch různých starých porostů lesních dřevin, musíme řešit podle zákona o ochraně přírody. Nacházíme se totiž mimo les. Ale i v onom „lese“, tedy na lesních pozemcích, které plní funkce lesů, si musíme ujasnit, co je těmi funkcemi míněno. A čemu dáme přednost, v čí prospěch budeme pracovat.

Funkce lesů se dělí na produkční a mimoprodukční. Nejsou nijak definovány, pod produkcí si klidně mohou představit produkci borůvek, ale zřejmě jde o produkci dříví, a v té mimoprodukci je tak široký záběr možností, že to ani nebudu vypisovat. Podle těchto převažujících funkcí dělí zákon o lesích lesy do tří kategorií, lesy hospodářské, lesy ochranné a lesy zvláštního určení.

Lesy hospodářské slouží té produkci, ale neříká se nic o jejím rozsahu či kvalitě. Do této kategorie patří všechny lesy, které nejsou ze zákona o lesích lesy jiné kategorie, anebo orgán SSL o této jiné kategorii nerozhodl.

O lesích ochranných musí příslušný orgán SSL rozhodnout na základě žádosti vlastníka nebo z vlastního podnětu, že to jsou lesy, jejichž poslání spočívá především v ochraně lesa. Většinou jde o lesy na různých extrémních stanovištích. Významnou produkci dříví zde neočekáváme, staráme se hlavně o to, aby zde byly porosty lesních dřevin zachovány.

S nadšením jsem si přečetl v programovém prohlášení naší vlády bod věnovaný lesům. Vláda prohlašuje, že lesy jsou naše národní dědictví, ne továrny na dřevo. Pak už nechává na nás, vlastnících a hospodářích, jak se budeme starat o to, abychom měli lesy kvůli něčemu jinému, než je to dřevo. Přitom celý systém státní správy lesů (SSL) je odborně zaměřen na maximalizaci produkce a nedovede si představit lesy jinak než jako místo, kde roste dřevo určené pro další zpracování.

Asi si nemáme všimnout, že se objevuje stále víc vlastníků, kteří chtějí mít lesy pro něco jiného než pro to dřevo. Jako venkovské domy už nejsou obklopené zelinářskými zahradami, tak spousta lidí či veřejných vlastníků je ochotná se o své lesy starat z jiných důvodů, než je produkce dřeva a následně zbohatnutí. Nějak se nám za pár století změnila životní podmínky, už nebojeme o přežití (aspoň zatím!) a krajina

kolem nás není jen zdrojem surovin pro naše životy. Ale ten dojem, že lesy mají být především továrnou na dřevo (a to hlavně dřevo dlouhé a tlusté), jak doteď byly a jak si je řada z nás představuje a proto se o ně stará, ten přetrvává. Není divu, když se o tom na našich lesnických školách vytrvale učí, že tak je to správně, a tak to má být.

Než se pustíme do úvah, jak to dělat jinak, musíme si ujasnit, co vlastně lesy jsou.

Tyto lesy na skalnatých stepních stanovištích tu nejsou pro produkci dříví, ale pro ochranu biodiverzity, les v NP Podyjí, Hardeggská stráň.

A pro tyto krasavce to děláme, roháč obecný, LHC Utinkův háj, Čejkovice u Znojma.

A pak je přešel lesů zvláštního určení, které jsou buďto v této kategorii ze zákona (lesy národních parků, národních přírodních rezervací a lesy v ochranných pásmech vod), protože o těchto územích a jejich poslání, tedy proč je máme, bylo rozhodnuto už dříve zákonem nebo příslušnou vyhláškou. O lesy zvláštního určení se staráme pro něco jiného, než abychom vypěstovali co nejvíc a co nej-

kvalitnějšího dříví, a to pak co nejdraž prodali. Jsou to lesy v různých chráněných územích, lesy, které mají chránit okolní pozemky před vlivem sucha, větru, a jimi způsobené různé eroze, lesy, které slouží ochraně či obnově různých živočichů, jinak řečeno lesy pro ochranu biodiverzity, dále lesy, které mají význam pro rekreaci či u nich různě převažuje estetická nebo krajinnotvorná funkce, atd.

Asi je toho víc, ale podstatné je, že lesní porosty při tomto způsobu péče nejsou cílem našeho snažení, ale prostředkem, jak toho cíle dosáhnout. Mimochodem, to platí i o hospodářských lesích. Čili v lesích zvláštního určení není cílem nějaká specifická podoba lesa, cílem je to poslání neboli funkce, proč se o tento les staráme. V případě lesa zvláštního určení není cílem pařezina, střední nebo výběrný les, cílem je ochrana klimatu nebo ochrana biodiverzity nebo estetická či krajinnotvorná funkce atd., která pro své naplnění potřebuje tu pařezinu či střední nebo výběrný les. Nejenže víme, že chceme hospodařit jinak než je běžné, ale hlavně musíme vědět, PROČ to budeme dělat. A zároveň je potřeba zdůrazňovat, že i při velmi specifickém hospodaření dosáhneme nějaké té produkce dříví. I dnes velmi netradiční různé např. pastevní lesy plní produkční funkci, je pravda že ne v maximalistické představě, ale plní.

Aby se naše lesy staly lesy zvláštního určení, pokud už jimi nejsou ze zákona, musí o nich rozhodnout příslušný orgán SSL, v tomto případě to bude krajský úřad. V žádosti musíme uvést, proč chceme naše konání změnit od pěstování běžných produkčních lesů na pěstování nějakého specifického stavu, ale hlavně musíme umět zformulovat to zmíněné

Lesy mají význam pro zadržování vody v krajině, zde obnovená tůň u Dobelic, Znojensko.

proč, tedy k jaké funkci budeme svým hospodařením daný les směřovat. A podle toho si připravíme strategický dokument, který popisuje péči o různá věková stádia tohoto lesa, nazývá se rámcová směrnice hospodaření. Na základě záměru vlastníka, že chce své lesy pěstovat k jinému cíli než je produkce dříví a strategického plánu, jak toho chce dosáhnout, by příslušný orgán SSL měl rozhodnout o změně kategorie tohoto lesa.

Už nemůže argumentovat hlavním důkazem z rozhodnutí o zamítnutí žádosti o změnu kategorie lesa, že daný les v okamžiku žádosti znaky pro různé účelové hospodaření nemá, ale rozhodující je, zda k tomuto mimoprodukčnímu poslání (funkci) bude dalším pěstováním směřován. V této věci již existuje judikát Krajského soudu v Brně č. j. 30 A 1/2021 - 195, kdy tento soud rozhodl o tom, že Biologické centrum Akademie věd ČR zastupované JUDr. Kyzourem může na svém kousku lesa u Hovorán hospodařit ve prospěch biodiverzity. Boj o změnu kategorie lesa z lesa hospodářského sloužícího produkci dříví, na les zvláštního určení sloužící ochraně biodiverzity, trval téměř tři roky, ale teď všichni různě postižení nadšenci, kteří v souladu s vládou nemají lesy jen na dřevo, mohou žádat o změnu kategorie svého lesa a pěstovat jej pro

něco úplně jiného, třeba i pro tu státními orgány opovrhovanou biodiverzitu. Ostatně, když budeme mít na ploše lesa alespoň nějakou strom, vždycky budeme mít nějakou tu produkci dříví, jeden klacek na hektar je vlastně taky produkce.

Žádat o změnu kategorie může jen vlastník lesa, tudíž je potřeba v případě pachtu nebo nějaké zápůjčky se s ním dohodnout nebo si nechat podepsat potřebnou plnou moc. SSL může konat i z vlastního podnětu, ale asi tak neucíní. Žadatel, tedy vlastník lesa nebo jím zplnomocněná osoba, musí doložit, co od onoho lesa očekává, jak toho chce dosáhnout. Podstatné je, krom toho, že to chce vláda, ale ta tu za pár let nebude a kdoví, jaké nápady ohledně lesů bude mít ta další, že vlastník si může sám rozhodnout, k čemu chce svůj les vést. Není důležité, zda les v tuto chvíli má potřebné parametry, ale zda je k nim pěstebními opatřeními postrkován. A SSL by měla kontrolovat, zda vlastník tuto deklaraci veřejného zájmu na mimoprodukčních funkcích naplňuje, nebo to jen používá jako zástěrku pro úsporu nákladů a obhájení různých odborných pochybení. Pro řadu činností, které chceme provádět z různých jiných důvodů než kvůli produkci dříví, např. různé prosvětlování porostů pro

stabilitu porostů nebo pro biodiverzitu, stejně tak pořád zmiňovaná lesní pastva apod., potřebujeme výjimky ze zákona o lesích. Ale bez změny kategorie lesa na kategorii lesa zvláštního určení nemůže SSL ani zahájit řízení, natožpak udělit potřebnou výjimku!

Takže pokud chceme pěstovat lesy jinak než v dlouhých hustých řadách, ale různě rozmanité z různých důvodů, bez kategorie lesa zvláštního určení ani nemůžeme začít. Nebo můžeme, ale riskujeme sankci, protože určitě něco porušíme. Ale teď, kdy už soud rozhodl a vláda fandí, bychom mohli konečně začít pěstovat lesy pro něco jiného než pro dřevo. Zároveň víme, že je-li na pozemku nějaký ten strom, vždycky i to dřevo naroste. I když v rámci naší země se bavíme o hektarech, maximálně o desítkách hektarů, a SSL hovoří o tornádu kvůli jarnímu vánku.

2. 10. 2023

Text a foto: Dušan Utinek, odborný lesní hospodář, poradce v oblasti lesnictví a ochrany životního prostředí, soudní znalec pro oceňování pozemků a trvalých porostů, e-mail: dusan.utinek@centrum.cz, tel. 777 252 569